

Journal of Social Intervention: Theory and Practice –
2023 – Volume 32, Issue 4, pp. 148–150
<http://doi.org/10.18352/jsi.794>

ISSN: 1876-8830

URL: <http://www.journalsi.org>

Publisher: Rotterdam University of Applied Sciences
Open Access Journals

Copyright: this work has been published under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works 3.0 Netherlands License

Josje van der Linden, Universitair docent Levenlang leren,
Rijksuniversiteit Groningen, UNESCO chair holder Lifelong
learning, youth and work, Gulu University, Uganda.

E-mail: c.j.van.der.linden@rug.nl

Bert van Oers, Emeritus bijzonder hoogleraar
Cultuurhistorische Onderwijspedagogiek, Vrije Universiteit
Amsterdam. E-mail: bert.van.oers@vu.nl

JOSJE VAN DER

LINDEN, BERT VAN

OERS

VAN DE BOEKENREDACTIE

Een van de facetten van de huidige tijdsgeest is de tendens van individuele burgers om 'voor zichzelf te spreken'. Met een beroep op de vrijheid van meningsuiting, eisen zij het recht op om persoonlijke meningen te ventileren, vooral in sociale media, maar ook in de krant, op tv, of op straat. De burger die zich blijkbaar niet gehoord voelt, heeft nu weliswaar een eigen omroep onder de passende naam *Ongehoord Nederland*, maar klaagt nog steeds over machteloosheid tegen de overmacht van de 'democratisch gevormde uniforme publieke opinie'. Sommige burgers claimen 'woke' te zijn, wat zoveel wil zeggen als 'ontwaakt' uit onderdrukkende opgelegde systemen, die het burgerlijk bewustzijn gevangen houden. Politici houden niet op te herhalen dat 'we immers *met elkaar* besloten hebben om ...'. Voor de betreffende burgers is dat niet overtuigend, zij voelen zich persoonlijk niet gekend in de besluiten.

Het lijkt erop dat de stemmen uit de samenleving, waar deze uitgave van *Journal of Social Intervention* zich op richt, zich voordoen als een kakofonie van ontevredenheid, dat het de politiek niet lukt om deze stemmen voldoende te articuleren in geformuleerd beleid en dat er nauwelijks tussenpersonen of instanties zijn, die hierin bemiddelend op kunnen treden. In deze boekenrubriek benaderen we het thema vanuit drie invalshoeken: de stemmen van kinderen en hoe die zich kunnen uiten (Beekman, 2021), het beleid en waarom dat wel of niet inspeelt op stemmen uit de samenleving (Stellaard, 2023) en de sociaal werker, die een middenpositie in zou kunnen nemen (Reynaert et al., 2023).

Onder de titel *Ruimte voor polyfonie. Een actieonderzoek naar de betekenis van een kunst- & filosofielab voor de vrije handeling in het onderwijs* schreef Nathalie Beekman een proefschrift

over de wijze waarop kunst- en filosofie-activiteiten bij kunnen dragen aan het los maken van de stemmen van leerlingen in het basisonderwijs. Dit zijn niet de stemmen die om aandacht vragen in de media, maar stemmen die stimulering nodig hebben om gearticuleerd te worden. Bert van Oers, die de recensie heeft geschreven, waardeert het streven om deze stemmen ruimte te geven. Hij voegt eraan toe dat de leerkracht daarbij een cruciale rol speelt, die hij graag verder uitgewerkt had gezien.

Sharon Stellaard promoveerde op een historische analyse van het beleid ten aanzien van het speciaal onderwijs en de jeugdzorg. Zij vond dat telkens dezelfde beleidsmaatregelen terugkeren, zonder dat deze leiden tot verbetering van de praktijken in de beide domeinen. 'Boemerangbeleid', noemt zij dit. In dit beleid lijkt de overheid vooral naar zichzelf te kijken, zonder oog en oor voor wat zich in de samenleving voordoet. Beleidsevaluaties brengen hier geen verandering in, waardoor de boemerang zijn werk kan doen. Wellicht verklaart dit voor een deel waarom mensen zich niet gehoord voelen en almaar meer 'roepen' om aandacht.

Een schrale troost is dat Nederland niet als enige kampt met deze problematiek. En het is zeker niet per se iets van onze tijd. In zijn analyse van de politiek-maatschappelijke situatie in Spanje na 1920, in de nasleep van de eerste wereldoorlog en Spanjes oorlog in Noord-Afrika, beschrijft Ortega y Gasset het ongenoegen en persoonlijke onbehagen van grote groepen burgers in het toenmalige Spanje in zijn boek *La rebelión de las masas* (gepubliceerd in 1929-1930, Ned. Vert. 2015). In dit boek wordt het beeld geschetst van de zelfingenomen, conformistische mens, die meningen van de massa graag zonder kritische toetsing overneemt en niettemin direct klaar staat om 'misstanden' (afwijkingen van de massamening) te bestrijden. Het lijkt erop, dat deze massamensen anno 2023 nog niet is uitgestorven. Recensent Eelco Boss haalt dezelfde Ortega y Gasset aan om het proefschrift van Stellaard te typeren: "Men ziet van de toekomst ongeveer evenveel als het inzicht in het verleden reikt." Dit lijkt ook op te gaan voor beleidsmakers en hun (gebrekkig) historisch besef.

Sociaal werkers en leerkrachten zouden als mensenrechtenwerkers een antwoord kunnen vormen op de ontstane situatie. Volgens het boek van Didier Reynaert en anderen, gerecenseerd door Marcel Spierts, hebben zij de plicht om ervoor te zorgen dat de rechten van gebruikers van diensten worden gerespecteerd en dat mensenrechten ontwikkeld en gehandhaafd worden. Geïnspireerd door mensenrechten zouden sociaal werkers niet alleen leefwereldgericht, maar ook systeemwereldgericht moeten handelen. Zij zouden drempels kunnen slechten om diensten en regelingen toegankelijk te maken. Dit betekent luisteren naar de stemmen uit de samenleving, de dialoog aangaan met deze stemmen, inclusief die van beleidsmakers, en deze stemmen te laten weerklinken.

Zo leveren de gerecenseerde werken gezamenlijk een beeld op van de diverse geluiden in de samenleving en de reactie daarop. Aan de ene kant zijn er (kinder)stemmen die wel meer zouden mogen klinken en meer aandacht verdienen van hun omgeving. Aan de andere kant zijn er stemmen die door hun ongepolijstheid afketsen en daardoor almaar luidruchtiger lijken te worden. En ten slotte is er de opdracht voor sociale en pedagogische professionals om ruimte te scheppen voor het onderling gesprek en de dialoog met beleidsmakers, waardoor de stemmen elkaar horen en serieus nemen. Dit laatste kan niet zonder ook systeemwereldgericht te werken, waarbij de machtigen kritisch worden benaderd en hun standpunten worden opengebroken. Dit lijkt geen gemakkelijke opdracht, maar wel een waar de actualiteit om vraagt.

REFERENTIES

- Beekman, N. (2021). *Ruimte voor polyfonie. Een actieonderzoek naar de betekenis van een kunst- & filosofielab voor de vrije handeling in het onderwijs*. [Dissertatie]. Groningen, Globalisation Studies University of Groningen.
- Ortega y Gasset, J. (2015). *De opstand van de massamens*. (Boomsma, D. Vert.) Rotterdam: Lemniscaat.
- Reynaert, D., Kemmeren, C., Knevel, J., Lochtenberg, M., Plovie, E., & Tirions, M. (2023). *Sociaal werk als mensenrechtenberoep. Een handelingskader voor de praktijk*. Den Haag: Acco.
- Stellaard, S. (2023). *Boemerangbeleid. Over aanhoudende tragiek in passend onderwijs- en jeugdzorgbeleid*. Boom Bestuurskunde.